

STYRDOKUMENT

Policy för jämlik hälsa

Beslutad när	2019-09-29 § 177
Beslutad av	Kommunfullmäktige
Diarienummer	2019:128
Ersätter	Policy för jämlik hälsa och social hållbarhet KSKF/2015:579
Gäller för	Eskilstuna kommunkoncern
Gäller fr o m	Beslutet vunnit laga kraft
Gäller t o m	Tillsvidare
Dokumentansvarig	Utvecklingsdirektör
Uppföljning	Se under rubriken Uppsiktsplikt

Program

Ett program är ett styrande dokument som ska visa en färdriktning genom att innehålla vad som ska uppnås inom ett visst område. Det tar inte ställning till utförande, prioriteringar och metoder. Program ska vara långsiktiga, ej tidsbegränsade och beslutas av kommunfullmäktige.

Plan

En plan är ett styrande dokument som ska visa en färdriktning genom att innehålla konkreta mål och riktlinjer. Den ska vara tidsbegränsad och beslutas av kommunfullmäktige.

Policy

En policy är ett styrande dokument som ska visa ett övergripande förhållningssätt och som ska tjäna som vägledning inom ett område, med angivande av övergripande mål och värden som ska eftersträvas. Policys ska vara långsiktiga, ej tidsbegränsade och beslutas av kommunfullmäktige.

Riktlinje

En riktlinje är ett styrande dokument som ska säkerställa ett korrekt agerande och god kvalitet i handläggning och utförande. Riktlinjer ska vara långsiktiga, ej tidsbegränsade och beslutas av kommunfullmäktige.

Ämnesområde och bakgrund

Policy för jämlik hälsa ersätter Policy för jämlik hälsa och social hållbarhet och anger inriktningen för det kommunövergripande folkhälsoarbetet. Grunden till policyn och dess inriktning är de resultat som rapporterna Hur mår barn och unga i Eskilstuna – en lägesrapport om folkhälsa 2015, samt det Eskilstuna kommuns arbete med att förebygga social oro visar om invånarnas levnadsvillkor och hälsa.

Generellt har hälsan i Eskilstuna förbättrats men det finns skillnader i livsvillkor, hälsa och livslängd i mellan olika grupper och områden i kommunen. Det finns också tydliga skillnader när det gäller de socioekonomiska villkoren mellan olika områden i staden. Förutsättningar för hälsa går att påverka eftersom den har sin grund i de förhållanden som vi växer upp, lever och åldras i och de system vi använder för att hantera sjukdomar. I arbete för jämlik hälsa är det viktigt att också bidra till att stärka jämställdheten mellan flickor och pojkar, kvinnor och män.

Utgångspunkten för Eskilstuna kommuns folkhälsoarbete är det nationella övergripande folkhälsomålet att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation.

De åtta målområdena är:

1. Det tidiga livets villkor
2. Kunskaper, kompetenser och utbildning
3. Arbete, arbetsförhållanden och arbetsmiljö
4. Inkomster och försörjningsmöjligheter
5. Boende och närmiljö
6. Levnadsvanor
7. Kontroll, inflytande och delaktighet
8. En jämlik och hälsofrämjande hälso- och sjukvård

Policyns värdegrund vilar på FN:s deklaration om mänskliga rättigheter och FN:s globala mål i Agenda 2030. De samhälleliga förutsättningarna för en god och jämlik hälsa för flickor och pojkar, kvinnor och män gäller oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, ålder, sexuell läggning eller socioekonomisk position.

2. Övergripande mål

Det övergripande målet för Eskilstuna kommuns arbete med jämlik hälsa är att hälsoläget ska förbättras och att skillnader i hälsa mellan olika grupper och områden i Eskilstuna ska minska.

3. Inriktning

Inriktningen för Eskilstuna kommuns arbete med jämlik hälsa är i första hand att skapa förutsättningar för:

Bra start i livet för alla flickor och pojkar

Tidiga hälsofrämjande och förebyggande insatser är viktiga för att de ger mer genomgripande effekter i det långa perspektivet. Att investera i flickors och pojkars utveckling är en av de viktigaste vägarna till jämlik hälsa och social hållbarhet.

Inriktningen innebär att följande ska beaktas i kommunens verksamheter:

- FN:s konvention om barnets rättigheter ska utgöra grund för arbetet.
- Likvärdigheten mellan förskolor/skolor ska säkerställas.
- Fokus ska riktas på tidig utveckling av fysisk och emotionell hälsa och på att höja den kognitiva, språkliga och sociala förmågan hos barn och unga.
- Särskilt viktigt är att arbetet ska riktas mot barn och unga som är nyanlända, finns i ekonomiskt svaga hushåll eller elever med särskilda behov.
- Elevhälsoarbetet ska stärkas.
- Kultur- och fritidsutbudet ska riktas till alla barn och ungdomar.
- Organiserade mötesplatser ska erbjuda aktiviteter för att stärka hälsan för alla barn och ungdomar.
- Gränsöverskridande samverkan mellan olika aktörer ska stimuleras för att uppnå en helhetssyn kring gemensamma individer/målgrupper av barn och unga.

Utbildning och arbete

Flickor och pojkar som fullföljer grund- och gymnasieskola löper mindre risk för psykosociala problem. Att gå ut skolan med godkända betyg är en stark skyddsfaktor och är nyckeln till fortsatta studier och till arbetslivet. Skolan är också en viktig arena för att arbeta främjande och förebyggande med bland annat gemenskap, trygghet och levnadsvanor.

Deltagande i arbetslivet är viktigt av flera anledningar. Det främjar i de flesta fall hälsan, är viktig för känslan av delaktighet och en förutsättning för egen försörjning vilket i sin tur skapar större handlingsmöjligheter i människors liv.

Inriktningen innebär att följande ska beaktas i kommunens verksamheter:

- Ambitionen är att alla barn och unga ska fullgöra grundskola och gymnasieskola med godkända betyg.
- Fokus ska vara att sysselsättningen ökar och arbetslösheten minskar för grupper i särskild utsatta positioner.

Hälsofrämjande och hållbara miljöer

Alla flickor och pojkar, kvinnor och män i Eskilstuna ska ha en trygg, hälsofrämjande bostads-, boende- och närmiljö som främjar delaktighet och social sammanhållning.

Inriktningen innebär att följande ska beaktas i kommunens verksamheter:

- Ett stärkt arbete för de mänskliga rättigheterna ska främjas, diskriminering och annan kränkande behandling, samt hot och våld ska motverkas.
- Samhällsplanering ska användas för att skapa trygga fysiska miljöer med god tillgänglighet så att alla ska kunna delta på lika villkor.
- Närmiljöer ska planeras så att de kan påverka människors hälsorelaterade levnadsvanor.
- Samverkan ska ske med civilsamhället och lokala aktörer i hälsofrämjande syfte.
- Verka för att bostäder av god kvalitet och till rimligt pris finns utifrån kunskapen om invånarnas socioekonomiska läge.
- Verka för att en likvärdig tillgång till service finns i alla livsskedet, utifrån behov och oavsett människors resurser.

Styrning och ledning

Vem?	Vad?
Kommunfullmäktige	Har det yttersta ansvaret för att skapa förutsättningar för jämlik folkhälsoutveckling i kommunen. Antar mål och inriktning.
Kommunstyrelsen	Styr utifrån sin övergripande uppsiktsplikt. Efterfrågar resultat, följer upp hur arbetet går
Kommunledningskontoret	Leder det övergripande arbetet med policyn. Tydliga långsiktiga och kortsiktiga mål ska formuleras i Eskilstuna kommuns styrsystem, så att de bidrar till att minska skillnader i hälsa. Fördelar resurser utifrån en socioekonomisk analys inom vissa verksamhetsområden, t.ex. skola och förebyggande socialt arbete. Ger stöd i form av omvärldsbevakning och utbildning.
Nämnderna och bolag	Formulerar åtaganden i verksamhetsplaner. Varje nämnd formulerar hur de ska arbeta utifrån policyn. Redovisas i delår och årsredovisningar.
Förvaltningar	Ansvarar för genomförandet inom sina respektive verksamhetsområden och att uppföljning årligen sker med delårs- och helårsrapporter.

Verksamhetsnivå	Verksamhetsvisa åtaganden som formuleras i den lokala verksamhetsplan. Vilka når man med sin verksamhet? Varför/varför inte? Vad gör man åt saken?– ”gör olika för att det ska bli lika”
Enhetsnivå	Formulerar aktiviteter

Uppsiktsplikt

Kommunstyrelsen har den övergripande uppsiktsplikten och att kontinuerligt följa upp hur arbetet går. Uppföljning av kommunkoncernens arbete sker genom delårs- och årsbokslut samt verksamhetsberättelser.

En välfärds-/folkhälsorapport tas fram vart tredje år för att följa utvecklingen av hälsan och hälsans bestämningsfaktorer. Landstingets befolkningsundersökning Liv och Hälsa Ung utgör ett viktigt underlag till uppföljning av barn och ungas hälsa och livsvillkor i Eskilstuna. Kommunledningskontoret tillhandahåller statistik som kan användas till mer fördjupade områdesanalyser.

Gällande lagstiftning eller annan rättslig reglering

Det finns flera olika lagar som påverkar de samhälleliga förutsättningarna för en god och jämlik hälsa för hela befolkningen.

I regeringsformen 1kap. 2§ står det: ”den enskildes personliga, ekonomiska och kulturella välfärd ska vara grundläggande mål för den offentliga verksamheten. Särskilt ska det allmänna trygga rätten till arbete, bostad och utbildning samt verka för social omsorg och trygghet och för goda förutsättningar för hälsa”

Detta återspeglas i flera lagar som har betydelse för hälsa och jämlika villkor och för folkhälsoarbetet:

Alkohollagen (2010:1622)
 Arbetsmiljölagen (1977:1160)
 Diskrimineringslagen (2008:567)
 Hälso- och sjukvårdslagen (1982:763, HSL)
 Kommunallagen (1991:900)
 Lagen om stöd och service för vissa funktionshindrade (1993:387, LSS)
 Livsmedelslagen (2006:804)
 Miljöbalken (1998:808)
 Plan- och bygglagen (2010:900)
 Skollagen (2010:800)
 Socialtjänstlagen (2001:453, SoL)
 Tobakslagen (1993:581)

Förhållande till redan fattade politiska beslut

- Eskilstunas vision 2030
- Eskilstuna Agenda 2030
- 4-åriga strategiska mål och 4-åriga processmål inklusive de sociala, miljömässiga och samhällsekonomiska värden.
- Befintliga planer med kopplingar till folkhälsa, jämlik hälsa och social hållbarhet.
- Nämndernas och bolagsstyrelsernas årliga åtaganden.

Begreppsförklaringar

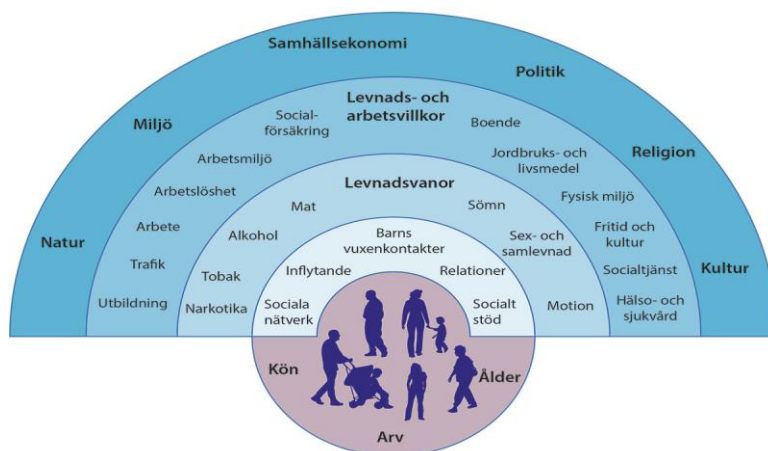
Faktorer som påverkar hälsan hos befolkningen

Hälsan påverkas av olika samhällsfaktorer, människors livsvillkor i de olika vardagsmiljöerna, levnadsvanor och sociala sammanhang.

Bestämningsfaktorerna är ofta möjliga att påverka på politisk väg.

Bestämningsfaktorerna kan påverka hälsan positivt eller negativt.

Modellen är baserad på hälsans bestämningsfaktorer av Dahlgren och Whitehead, 1991

Jämlik hälsa och skillnader i hälsa

Jämlik hälsa handlar om avsaknaden av systematiska och potentiellt påverkbara skillnader i en eller flera av hälsans aspekter som finns mellan olika befolkningar eller i befolkningsgrupper definierade socialt, ekonomiskt, geografiskt eller efter kön¹. Det handlar alltså om skillnader som utifrån vad vi vet idag är påverkbara och som kan finnas i en eller flera av hälsans aspekter mellan kvinnor och män, flickor och pojkar eller har samband med sociala och ekonomiska faktorer som utbildningsnivå, inkomstnivå, social

¹ Braveman, P., & Gruskin, S. (2003). Defining equity and health. *J Epidemiol Community Health* 57: 254–258.

status, geografiska faktorer och andra faktorer. Dessa är etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning, könsidentitet eller uttryck, ålder samt funktionsnedsättning.²

Hälsa och hållbar utveckling

Hälsa och hållbar utveckling hänger nära samman. För att skapa förutsättningar för en ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbar samhällsutveckling är det viktigt med hälsofrämjande och förbyggande insatser som minskar hälsoklyftorna och förbättrar folkhälsan.

Ekologisk hållbarhet innefattar klimatsystemens stabilitet och allt som har med jordens ekosystem och deras långsiktiga produktionsförmåga att göra, bland annat luft-, mark- och vattenkvalitet, landanvändning, biologisk mångfald och ekosystemtjänster. I detta ingår också att hushålla med ändliga resurser och att skydda och bevara estetiska och kulturella värden förknippade med naturen. Ekologisk hållbar utveckling handlar om att hushålla med mänskliga och materiella resurser på lång sikt och har därmed grundläggande betydelse för människors hälsa.

Social hållbarhet berör människors livsvillkor i samhället och strävan mot ett samhälle där grundläggande mänskliga behov uppfylls och mänskliga rättigheter säkerställs. Social hållbarhet handlar om jämlika förutsättningar och ett gott liv för alla flickor och pojkar, kvinnor och män. Mer konkret omfattar social hållbarhet bland annat om jämställdhet, social omsorg, utbildning, trygghet, mångfald, icke-diskriminering, delaktighet, kultur och en god folkhälsa. Inom folkhälsoarbetet har social hållbarhet fått en tydlig koppling till insatser för minskad ojämlikhet i hälsa.

Ekonomisk hållbarhet innefattar bland annat om möjligheter till arbete och försörjning, hållbara konsumtions- och produktionsmönster, näringslivets betydelse och teknisk utveckling. Att utrota fattigdom är en förutsättning för att nå en global hållbar utveckling. Detta förväntas ske genom ökad tillväxt och utveckling som inte medför negativa konsekvenser för den ekologiska och sociala hållbarheten. En god och jämlik hälsa påverkar tillväxten, främst genom ökad produktivitet. Den ekonomiska utvecklingen skapar även utrymme för en förbättrad folkhälsa genom att hälsan hos utsatta grupper kan förbättras.

Agenda 2030

FN:s Agenda 2030 innehåller 17 globala mål för hållbar utveckling. Flera av de globala målen har direkt bäring på jämlik hälsa och de sociala bestämningsfaktorerna med ett brett tvärsektorielt fokus på människors livsvillkor. Detta innefattar mål 3 (Hälsa och välbefinnande), mål 5 (Jämställdhet), och mål 10 (Minskad ojämlikhet). Utöver det är mål 1 och 2 kopplade till inkomster och försörjning, mål 4 handlar om utbildning, mål 8 och i viss mån mål 9 behandlar arbetet och arbetsmiljö och mål 11 innefattar

---

² Gör jämlikt-gör skillnad! Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), 2013.

boende och närmiljö. Agenda 2030 är en plattform för att få andra aktörer i samhället se sin roll för en god hälsoutveckling och lyfter hälsoaspekten i alla politikområden.

Agenda 2030 och de globala målen liksom folkhälsopolitiken berör ett stort antal områden som kommuner och regioner i Sverige arbetar med. Folkhälsoarbetet är kopplat med andra sektorsövergripande områdens arbete med integrering av sina olika perspektiv exempelvis jämställdhet, integration, mänskliga rättigheter, miljö, barn och ungdomar, funktionshinder med mera. Det är viktigt att aktivt arbeta för att skapa synergier mellan dessa perspektiv. De flesta perspektiv handlar i grunden om mer jämlika villkor och förutsättningar vilket är centrala aspekter för folkhälsans och välfärdens utveckling³.

---

³ God och jämlik hälsa – en utvecklad folkhälsopolitik. Regeringens proposition 2017/18:249.